

Gezicht richting het noordoosten op Heemstede en het Haarlemmermeer.

Gezicht richting het oosten op het Haarlemmermeer.

Er is een verzameling onbekende tekeningen van uitzichten vanaf de **Belvédère** opgedoken

Gezicht richting het zuidoosten op De Gilp en Bennebroek.

Gezicht richting het zuiden, richting Lisse en de duinen.

Gezicht richting het westen, op Leyduin en Zandvoort.

Gezicht richting het noordwesten, op Ipenrode en de duinen.

Gezicht richting het noorden, tussen Posthuis en Zandvaart.

Gezicht richting het noorden, tussen Haarlem en het Spaarne.

Heemsteedse vondst in Amerikaans archief

Zwervend op internet vind je de mooiste dingen. Bij toeval stuitte Jan Holwerda eind 2017 op een verzameling tekeningen met naar wat later bleek uitzichten vanaf de Belvédère van Groenendaal. Tekeningen die ouder zijn dan de tot nu toe bekende afbeeldingen van de uitkijktoren.

Hoewel Holwerda in Elst woont, is hij geen onbekende in Heemstede. „Ik doe vanuit mijn bureau Groen Verleden onderzoek naar de geschiedenis van groen erfgoed zoals oude tuinen, parken en landgoederen. Met mijn vakgenoot Klaas de Boer ben ik betrokken geweest bij het beheerplan van Huis te Manpad en ken ik de omgeving goed. Ook doen wij in deze regio regelmatig subsidieaanvragen namens eigenaren van landgoederen.”

Hij weet niet meer waar hij naar op zoek was, toen Holwerda in het online archief van het Yale Center for British Art iets zag over Bos-

beek en Groenendaal in Heemstede. „De werken worden in zo'n archief voorzien van een omschrijving. In dit geval waren er spelfouten gemaakt in de naam, 'Gorendaal' en 'Groenendall nabig Heemstede'. Mogelijk zijn de tekeningen daardoor niet eerder ontdekt.”

Holwerda's nieuwsgierigheid was gewekt en hij vroeg enkele scans op. „Bij het Yale Center krijgen ze zoveel aanvragen dat je onderaan de stapel belandt. Het duurde dan ook een half jaar voordat ik ze kreeg. Maar zodra ik de scans ontving, wist ik dat dit speciaal was. Zo mooi, gedetailleerd en in kleur! Zo iets zie je bijna nooit. Gelukkig vroeg ik de hele set op. Toen belandde ik weer onderaan de stapel. Eind vorig jaar had ik de set compleet en benaderde ik de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek.”

Een bezoekersregister doet vermoeden dat de Belvédère vanaf 24 juli 1839 opengesteld was voor het publiek. De tot nu toe oudste af-

beelding stamt uit 1844. Het materiaal dat Holwerda heeft gevonden, is gemaakt door Gerrit Jan Schouten (1815-1878). Het is ongedateerd, maar opgedragen aan H. Ph. Hope, die van 1832 tot zijn overlijden in 1839 de eigenaar van Groenendaal was. Daarom zullen de tekeningen waarschijnlijk uit 1839 dateren. De jonge bebossing op de uitzichten bevestigt dit vermoeden.

Opvallend zijn de twee balustrades op de aquarel van de Belvédère. Volgens de literatuur zou de tweede balustrade uit 1864 dateren. De set van acht uitzichten vanaf de toren begint met een gezicht richting de kerk van Heemstede en gaat met de klok mee. Bij elke afbeelding zit een Franstalige legenda.

Eind vorig jaar deden de Heemsteedse broer en zus Bids een schenking van een half miljoen voor herbouw van de uitkijktoren die in 1965 afgebroken werd. Burgemeester Astrid Nienhuis maakte dit bekend tijdens de gemeentelij-

ke nieuwjaarsreceptie.

Het proces ter voorbereiding van de herbouw van de uitkijktoren is inmiddels in volle gang.

Jan Holwerda heeft daar geen stem in, maar hij zou het snappen als het geen exacte kopie wordt. „Je moet niet per se een kopie van de oude toren willen. Kijk alleen maar naar de bomen. Toen de toren gebouwd werd, kwam deze nog boven de jonge bomen uit. Uitzijktorens elders zijn om deze reden in de loop der tijd verhoogd. Het huidige uitzicht zal overigens door alle veranderingen ook niet meer hetzelfde zijn. En je moet er rekening mee houden dat de toren 'hufterproof' wordt. Maar deze tekeningen kunnen wel een mooie aanvulling zijn.”

In de nieuwe Heerlijkheden, het kwartaalblad van de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek, beschrijft Holwerda zijn bevindingen.

Guusje Tromp

De Belvédère van Groenendaal. Alle tekeningen en aquarel door Gerrit Jan Schouten.

BEELD: YALE CENTER FOR BRITISH ART